

RAČUNOVODSKO PROUČEVANJE (RAČUNOVODSKO ANALIZIRANJE)

A. Uvod

Ta standard se uporablja pri proučevanju računovodskih podatkov in oblikovanju računovodskih informacij kot podlage za odločanje. Povezan je z računovodskimi načeli 152-157 (Kodeks računovodskih načel, 1995). Obdeluje

- a) opredeljevanje proučevanja in računovodskega proučevanja,
- b) ugotavljanje vsebine pojavov pri računovodskem proučevanju,
- c) ugotavljanje vplivov na obračune in predračune pri računovodskem proučevanju,
- č) razčlenjevanje odmkov računovodskih podatkov od sodil,
- d) izbiranje računovodskih kazalcev izmed računovodskih podatkov,
- e) oblikovanje računovodskih kazalnikov na podlagi računovodskih podatkov ter
- f) povezovanje delnih spoznanj na podlagi računovodskih kazalnikov.

Opredeľjuje ključne pojme in vsebuje tudi pojasnila.

Ta standard se opira na Okvirna navodila za pripravljanje in predstavljanje računovodskih izkazov, ki spremljajo mednarodne računovodske standarde, ter ustrezne določbe mednarodnih računovodskih standardov. Povezan je zlasti s slovenskimi računovodskimi standardi (SRS) 20, 23-27 in 30.

Standard (poglavje B) je treba brati skupaj z opredelitvami ključnih pojmov (poglavjem C), pojasnili (poglavjem Č) in Uvodom v slovenske računovodske standarde (2002).

B. Standard

a) Opredeljevanje proučevanja in računovodskega proučevanja

29.1. Računovodsko proučevanje je računovodsko presojanje kakovosti pojavov in računovodskih podatkov o njih; obsega proučevanje, ki je tesno povezano s sestavljanjem računovodskih poročil o načrtovanih in uresničenih poslovnih procesih in stanjih. Povečuje kakovost računovodskih informacij, ki pojasnjujejo stanje in dosežke pri delovanju, ter podlage za izboljšavo procesov in stanj.

29.2. Računovodsko proučevanje je del celotnega proučevanja delovanja podjetja. Razlikuje se od finančnega proučevanja, ki zajema zgolj proučevanje poslovanja iz zornega kota finančnega področja nalog v podjetju, to je finančnih tokov (prejemkov in izdatkov ter pritokov in odtokov) oziroma procesov in stanj, ki so povezani z vlaganjem (financiranjem) in naložbenjem (investiranjem); finančno proučevanje prevzema in pogloblja le tisti del računovodskega proučevanja, ki je usmerjen k finančnemu načinu razmišljanja, zato se širi tudi na področja, na katerih ni računovodskih podatkov.

29.3. Računovodsko proučevanje je sestavina finančnega računovodstva, kadar obravnava računovodske podatke, pomembne za prikazovanje celotnega podjetja ali njegovih razmerij z drugimi, in sestavina stroškovnega računovodstva, kadar obravnava računovodske podatke o podrobnostih z notranjega področja delovanja. Ne glede na to, ali gre za proučevanje v okviru stroškovnega ali finančnega računovodstva, je treba pri proučevanju, pomembnem za odločanje posloводства (ali lastnikov), upoštevati tudi njegovo poslovodno (odločevalno) vlogo.

29.4. Računovodsko proučevanje je pomembno, kadar so njegov predmet računovodski podatki oziroma računovodske informacije za notranje potrebe, pa tudi, kadar so njegov predmet računovodske informacije za zunanje potrebe.

29.5. Računovodsko proučevanje je del drugih sestavin računovodenja ali pa jih dopolnjuje; v zadnjem primeru so posledki računovodskega proučevanja (računovodskega analiziranja) pisne ali ustne računovodske proučitve (računovodske analize).

b) Ugotavljanje vsebine pojavov pri računovodskem proučevanju

29.6. Sodobno računovodenje zahteva dajanje prednosti vsebini pred obliko. Preden se začnejo podatki iz knjigovodskih listin računovodsko obravnavati, je treba proučiti vsebino ustreznih pojavov in se ne zadovoljiti z njihovo pojavno obliko. To je treba opraviti pred vpisovanjem podatkov v dnevnike in druge poslovne knjige, torej pred nadaljnjim knjigovodenjem, ne pa šele pri pojasnjevanju postavk v računovodskih predračunih ali računovodskih obračunih.

29.7. Sestavljanje računovodskih predračunov in računovodskih obračunov je treba čim bolj prilagoditi potrebam po informacijah. Računovodska poročila finančnega računovodstva in stroškovnega računovodstva morajo biti sestavljena tako, da predstavljajo pojave resnično in pošteno; v ta namen so predmet računovodskega proučevanja tako potrebe uporabnikov računovodskih informacij kot vsebina pojavov, o katerih se poroča. Takšno računovodsko proučevanje je sestavina finančnega računovodstva in stroškovnega računovodstva.

29.8. Sestavljanje poročil za potrebe posloводства je zasnovano na vnaprejšnji podrobni proučitvi problema, na katerega se nanašajo, možnih rešitev tega problema, prednosti in pomanjkljivosti vsake od njih ter načina oblikovanja računovodskih informacij, ki so podlaga za ustrezno odločitev. Takšno računovodsko proučevanje upošteva poslovodno vlogo računovodstva in se širi tudi na področja zunaj računovodenja.

c) Ugotavljanje vplivov na obračune in predračune pri računovodskem proučevanju

29.9. Računovodski obračuni in računovodski predračuni izhajajo iz predpostavk o obsegu delovanja, količini, potroških, cenah in drugem. Pri računovodskem proučevanju se upoštevajo tudi predpostavke, ki niso posebej navedene, s tem pa se omejuje njihova izrazna moč v spremenjenih okoliščinah. Resnične in poštene kalkulacije vsebujejo, če se uporabljajo v okoliščinah, v katerih kake predpostavke ne veljajo več, pomembno napačne informacije.

29.10. Pri računovodskem proučevanju je treba dosledno upoštevati predvsem delovanje spremenljivih in stalnih stroškov ob spremenjenem obsegu dejavnosti ter spremenljivost cen, na tej podlagi pa oblikovati spremembe. Posebno pozornost zahteva dejstvo, da spremenljivi stroški niso nujno sorazmerni, da stalni stroški niso nujno neomejeno stalni in da prihodki niso nujno sorazmerni.

29.11. Pri računovodskem proučevanju zahtevnejših nalog v zvezi s presojanjem kakovosti delovanja in stanja, izraženih z računovodskimi podatki, je treba uporabljati tudi ustrezne matematične in statistične metode.

č) Razčlenjevanje odmkov računovodskih podatkov od sodil

29.12. Razčlenjevanje odmkov uresničenih velikosti, ki jih vsebujejo računovodski obračuni, od sodil upošteva razloge za nastajanje teh odmkov; na tem je zasnovano njihovo presojanje možnih rešitev in predlaganje ukrepov. Ta standard obravnava le metodiko ugotavljanja odmkov dosežkov od sodil zaradi neustreznosti dosežkov ali neustreznosti sodil.

29.13. Sodila za presojanje dosežkov in ugotavljanje razlik med njimi v finančnem računovodstvu se razlikujejo od tistih v stroškovnem računovodstvu, v obeh primerih pa so postopki razčlenjevanja odnikov ustaljeni. Če se zaradi neposrednih potreb posloводства zahteva posebno razčlenjevanje, se je mogoče opirati na splošne rešitve razčlenjevanja v finančnem računovodstvu ali stroškovnem računovodstvu ter jih prilagoditi potrebam.

29.14. V finančnem računovodstvu se uresničene velikosti, ki jih vsebujejo računovodski obračuni, presojajo glede na načrtovane velikosti iste vrste, ki jih vsebujejo ustrezni računovodski predračuni v istem podjetju, ali glede na uresničene velikosti iste vrste, ki jih vsebujejo ustrezni računovodski obračuni za prejšnje obdobje v istem podjetju; razčlenjevanje odnikov uresničenih velikosti, ki jih vsebujejo računovodski obračuni v obravnavanem podjetju, od uresničenih velikosti, ki jih vsebujejo računovodski obračuni v kakem drugem podjetju, praviloma ni možno, ker podatki niso na voljo. Predmet razčlenjevanja so zlasti razlike pri stroških, odhodkih in prihodkih nekaterih vrst, ki vplivajo na poslovni izid v obdobju; pri tem se sodila praviloma nanašajo na obseg delovanja, ki se razlikuje od uresničenega, sodila pa tudi niso izkazana na ustreznih kontih.

29.15. V stroškovnem računovodstvu se razčlenjujejo odniki uresničenih stroškov obračunskega obdobja od standardnih stroškov uresničenega obsega dejavnosti v istem obdobju in istem podjetju; sodila se vedno nanašajo na uresničeni obseg delovanja in so tudi izkazana na ustreznih kontih. Predmet razčlenjevanja pa niso več razlike pri odhodkih ali prihodkih nekaterih vrst, ki vplivajo na poslovni izid v obdobju. Glede na razloge zanje se lahko razčlenjujejo tudi odniki podatkov v obračunski kalkulaciji od podatkov v predračunski kalkulaciji, ki se nanašajo na enoto poslovnega učinka.

29.16. Odmik uresničenega poslovnega izida od načrtovanega se pojasnjuje z odmikom uresničenih prihodkov od načrtovanih, uresničenih stalnih stroškov od načrtovanih, uresničenih neposrednih stroškov posameznih vrst od načrtovanih, uresničenih posrednih spremenljivih stroškov od načrtovanih, uresničenih posrednih stalnih stroškov od načrtovanih pa tudi uresničene vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje od načrtovane; tako se posredno ugotovi odmik uresničenih odhodkov od načrtovanih in pojasnijo odniki pri poslovnem izidu.

29.17. Odmik uresničenih prihodkov od načrtovanih se razčleni na del zaradi spremembe obsega dejavnosti in del zaradi spremembe prodajnih cen; pri prvem je koristno upoštevati tudi spremembo sestava dejavnosti. Odmik uresničenih neposrednih stroškov posameznih vrst od načrtovanih se razčleni na del zaradi spremembe potroškov na količinske enote poslovnih učinkov posameznih vrst, del zaradi spremembe nabavnih cen prvin posameznih vrst in del zaradi spremembe količin poslovnih učinkov posameznih vrst. Odmik uresničenih posrednih spremenljivih stroškov od načrtovanih se razčleni na del zaradi spremembe potroškov na enoto obsega dejavnosti, del zaradi spremembe nabavnih cen prvin posameznih vrst in del zaradi spremembe količin poslovnih učinkov posameznih vrst. Odmik uresničenih posrednih stalnih stroškov od načrtovanih se razčleni na del zaradi spremembe potroškov v obračunskem obdobju in del zaradi spremembe nabavnih cen prvin posameznih vrst. Odmik uresničene vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje od načrtovane se razčleni na del zaradi spremembe količin v zalogi in del zaradi spremembe stroškov, ki se zadržujejo v zalogah. Za potrebe zunanjega poročanja sta razčlenjevanje in pojasnjevanje razlik omejeni zgolj na splošne povzetke; zahtevata se le, če je to posebej določeno v standardih o zunanjem poročanju. Podrobnosti razčlenjevanja pri notranjem poročanju so odvisne od potreb v podjetju. Slovenski inštitut za revizijo lahko pripravi vzorec takšne metodike.

29.18. Odmik uresničenega poslovnega izida v obravnavanem obdobju od uresničenega poslovnega izida v prejšnjem obdobju se pojasnjuje, kot določa SRS 29.15, le da se namesto načrtovanih velikosti za obravnavano obdobje upoštevajo uresničene velikosti v prejšnjem obdobju.

29.19. Odmik uresničenih stroškov od standardnih za obseg dejavnosti, uresničen v obravnavanem obdobju, se pojasni z odmikom uresničenih neposrednih stroškov materiala od standardnih neposrednih stroškov materiala za uresničeni obseg dejavnosti, uresničenih neposrednih stroškov dela od standardnih neposrednih stroškov dela za uresničeni obseg dejavnosti, uresničenih posrednih spremenljivih stroškov od standardnih posrednih spremenljivih stroškov za uresničeni obseg dejavnosti in uresničenih posrednih stalnih stroškov od standardnih posrednih stalnih stroškov za uresničeni obseg dejavnost.

29.20. Odmik uresničenih neposrednih stroškov materiala od standardnih neposrednih stroškov materiala za uresničeni obseg dejavnosti se razčleni na odmik zaradi spremembe potroškov na količinske enote posameznih vrst poslovnih učinkov in odmik zaradi spremembe nabavnih cen posameznih prvin. Odmik uresničenih neposrednih stroškov dela od standardnih neposrednih stroškov dela za uresničeni obseg dejavnosti se razčleni na odmik zaradi spremembe potroškov dela na količinske enote posameznih vrst poslovnih učinkov in odmik zaradi spremembe postavk na časovno enoto dela. Odmik uresničenih posrednih spremenljivih stroškov od standardnih posrednih spremenljivih stroškov za uresničeni obseg dejavnosti se razčleni na odmik zaradi spremembe osnove za prevzem teh stroškov in odmik zaradi spremembe količnika dodatka teh stroškov. Odmik uresničenih posrednih stalnih stroškov od standardnih posrednih stalnih stroškov pa se razčleni na odmik zaradi spremembe osnove za prevzem teh stroškov in odmik zaradi spremembe količnika dodatka teh stroškov. Odmik pri posrednih stroških kot celoti je mogoče razčleniti tudi na skupno predračunsko razliko, ki se pojavi zaradi spremembe potroškov in cen, učinkovitostno razliko, ki se pojavi pri spremenljivem delu teh stroškov zaradi spremembe učinkovitosti neposrednega dela, s katerim so povezani, ter aktivnostno razliko, ki se pojavi pri stalnem delu teh stroškov zaradi spremembe obsega dejavnosti. Za zunanje potrebe se takšno razčlenjevanje ne zahteva. Podrobnosti razčlenjevanja za notranje potrebe pa so odvisne od opredeljenih potreb in možnosti v podjetju.

29.21. Podjetje izdelava metodiko razčlenjevanja odmikov samostojno glede na posebnosti svojega poslovanja in objektivne možnosti merjenja. Vzorec takšne metodike lahko pripravi Slovenski inštitut za revizijo.

d) Izbiranje računovodskih kazalcev izmed računovodskih podatkov

29.22. Računovodski kazalci so absolutna števila, ki se nanašajo na pomembne gospodarske kategorije, o katerih obstajajo računovodski podatki, na primer sredstva, osnovni kapital, prihodki, dobiček, izguba, prodajna cena enote, lastna cena enote in tako naprej. Ti kazalci napovedujejo ali kažejo stanje ali nakazujejo razvijanje česa v denarni merski enoti. Kazalci v drugačnih merskih enotah niso računovodski kazalci.

29.23. Računovodski kazalci se pojavljajo v finančnem računovodstvu, stroškovnem računovodstvu in poslovnem računovodstvu.

29.24. Računovodske kazalce za notranje potrebe izbere podjetje samo.

e) Oblikovanje računovodskih kazalnikov na podlagi računovodskih podatkov

29.25. Računovodski kazalniki so relativna števila, ki se nanašajo na gospodarske kategorije, o katerih obstajajo računovodski podatki. Lahko so koeficienti, stopnje udeležbe ali indeksi. Dobijo se s primerjavo dveh kategorij. Če se količnik pomnoži s 100, se govori o odstotnem koeficientu, odstotku udeležbe ali odstotnem indeksu. Večina računovodskih kazalnikov ima naravo finančnih kazalnikov; kot finančni kazalniki za potrebe finančnega področja nalog pa se pojavljajo tudi številni drugi kazalniki, ki nimajo izhodišča v računovodskih podatkih ali pa so prirejeni drugače. Kazalniki v nedenarnih merskih enotah niso računovodski kazalniki.

29.26. Računovodski kazalniki se pojavljajo v finančnem računovodstvu, stroškovnem računovodstvu in poslovnem računovodstvu.

29.27. Računovodske kazalnike za notranje potrebe izbere podjetje samo glede na posebnosti svojega poslovanja in objektivne možnosti merjenja, računovodske kazalnike za potrebe v zvezi s pripravo letnega računovodskega poročila pa obravnava ta standard. Kot obvezni se štejejo le tisti, ki so posebej navedeni v SRS 30.28.

29.28. Glede na izhodišče v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida ter glede na potrebe po finančnem in gospodarskem načinu presojanja se računovodski kazalniki skupinijo kot kazalniki stanja financiranja (vlaganja), kazalniki stanja investiranja (naložbenja), kazalniki vodoravnega finančnega ustroja, kazalniki obračanja, kazalniki gospodarnosti, kazalniki dobičkonosnosti in kazalniki dohodkovnosti.

29.29. Temeljni kazalniki stanja financiranja (vlaganja)

- a) stopnja lastniškosti financiranja

$$\frac{\text{kapital}}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

- b) stopnja dolžniškosti financiranja

$$\frac{\text{dolgovi}}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

- c) stopnja razmejenosti financiranja

$$\frac{\text{vsota dolgoročnih rezervacij in kratkoročnih pasivnih časovnih razmejitev}}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

- č) stopnja dolgoročnosti financiranja

$$\frac{\text{vsota kapitala in dolgoročnih dolgov (skupaj z dolgoročnimi rezervacijami)}}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

- d) stopnja kratkoročnosti financiranja

$$\frac{\text{vsota kratkoročnih dolgov (skupaj s kratkoročnimi pasivnimi časovnimi razmejitvami)}}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

- e) stopnja osnovnosti kapitala

$$\frac{\text{osnovni kapital}}{\text{kapital}}$$

- f) koeficient dolgovno-kapitalskega razmerja

$$\frac{\text{dolgovi}}{\text{kapital}}$$

29.30. Temeljni kazalniki stanja investiranja (naložbenja)

- a) stopnja osnovnosti investiranja

$$\frac{\text{osnovna sredstva (po neodpisani vrednosti)}}{\text{sredstva}}$$

- b) stopnja obratnosti investiranja

$$\frac{\text{obratna sredstva}}{\text{sredstva}}$$

- c) stopnja finančnosti investiranja

$$\frac{\text{vsota dolgoročnih finančnih naložb in kratkoročnih finančnih naložb}}{\text{sredstva}}$$

- č) stopnja dolgoročnosti investiranja

$$\frac{\text{vsota osnovnih sredstev (po neodpisani vrednosti), dolgoročnih finančnih naložb in dolgoročnih poslovnih terjatev}}{\text{sredstva}}$$
- d) stopnja kratkoročnosti investiranja

$$\frac{\text{vsota obratnih sredstev (brez dolgoročnih poslovnih terjatev), kratkoročnih finančnih naložb in aktivnih časovnih razmejitev}}{\text{sredstva}}$$
- e) stopnja odpisanosti osnovnih sredstev

$$\frac{\text{popravek vrednosti osnovnih sredstev}}{\text{nabavna vrednost osnovnih sredstev}}$$
- f) koeficient opremljenosti dela z osnovnimi sredstvi

$$\frac{\text{osnovna sredstva (po nabavni vrednosti)}}{\text{število zaposlencev v največji izmeni}}$$
- g) koeficient tehnične opremljenosti dela

$$\frac{\text{oprema (po nabavni vrednosti)}}{\text{število zaposlencev v največji izmeni}}$$

29.31. Temeljni kazalniki vodoravnega finančnega ustroja

- a) koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev

$$\frac{\text{kapital}}{\text{osnovna sredstva (po neodpisani vrednosti)}}$$
- b) koeficient kapitalske pokritosti dolgoročnih sredstev

$$\frac{\text{kapital}}{\text{dolgoročna sredstva}}$$
- c) koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev

$$\frac{\text{vsota kapitala in dolgoročnih dolgov (skupaj z dolgoročnimi rezervacijami)}}{\text{dolgoročna sredstva}}$$
- č) koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev in normalnih zalog

$$\frac{\text{vsota kapitala in dolgoročnih dolgov (skupaj z dolgoročnimi rezervacijami)}}{\text{dolgoročna sredstva in normalne zaloge}}$$
- d) koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti (hitri koeficient)

$$\frac{\text{likvidna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$
- e) koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti (pospešeni koeficient)

$$\frac{\text{vsota likvidnih sredstev in kratkoročnih terjatev}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$
- f) koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti (kratkoročni koeficient)

$$\frac{\text{kratkoročna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$

- g) koeficient komercialnega terjatveno-obveznostnega razmerja

$$\frac{\text{terjatve do kupcev}}{\text{obveznosti do dobaviteljev}}$$
- h) koeficient kratkoročnega terjatveno-obveznostnega razmerja

$$\frac{\text{kratkoročne terjatve}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$

29.32. Temeljni kazalniki obračanja

- a) koeficient obračanja obratnih sredstev

$$\frac{\text{poslovni odhodki v letu dni brez amortizacije}}{\text{povprečno stanje obratnih sredstev}}$$
- b) koeficient obračanja osnovnih sredstev

$$\frac{\text{amortizacija v letu dni}}{\text{povprečno stanje osnovnih sredstev (po neodpisani vrednosti)}}$$
- c) koeficient obračanja zalog materiala

$$\frac{\text{porabljeni material v letu dni (po nabavnih cenah)}}{\text{povprečna zalog materiala (po nabavnih cenah)}}$$
- č) koeficient obračanja zalog proizvodov

$$\frac{\text{prodani proizvodi v letu dni (po proizvodjalnih stroških)}}{\text{povprečna zalog proizvodov (po proizvodjalnih stroških)}}$$
- d) koeficient obračanja zalog trgovskega blaga

$$\frac{\text{prodano blago v letu dni (po prodajnih cenah)}}{\text{stanje zalog blaga (po prodajnih cenah)}}$$
- e) koeficient obračanja terjatev do kupcev

$$\frac{\text{prejemki od kupcev v letu dni}}{\text{povprečno stanje terjatev do kupcev}}$$
- f) koeficient mesečne zadostnosti zaloge proizvodov

$$\frac{\text{stanje zalog proizvodov (po proizvodjalnih stroških)}}{\text{povprečna mesečna prodaja (po proizvodjalnih stroških)}}$$
- g) koeficient dnevne trajanosti kreditirane prodaje

$$\frac{\text{stanje terjatev do kupcev}}{\text{povprečni dnevni prihodki iz prodaje na kredit}}$$

29.33. Temeljni kazalniki gospodarnosti

- a) koeficient gospodarnosti poslovanja

$$\frac{\text{poslovni prihodki}}{\text{poslovni odhodki}}$$
- b) koeficient celotne gospodarnosti

$$\frac{\text{prihodki}}{\text{odhodki}}$$

- c) stopnja proizvodjalne stroškovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{stroški proizvodjanja v prodanih količinah}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- č) stopnja prodajne stroškovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{stroški prodajanja}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- d) stopnja splošnodejavnostne stroškovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{stroški splošnih služb}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- e) stopnja tehnične (zmogljivostne) stroškovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{stroški amortizacije}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- f) stopnja delovne stroškovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{stroški dela}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- g) stopnja materialne stroškovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{stroški materiala}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- h) stopnja storitvene stroškovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{stroški tujih storitev}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- i) stopnja kosmate dobičkovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{kosmati poslovni dobiček}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- j) stopnja dobičkovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{poslovni dobiček}}{\text{poslovni prihodki}}$$
- k) stopnja dobičkovnosti prihodkov

$$\frac{\text{dobiček}}{\text{prihodki}}$$
- l) stopnja čiste dobičkovnosti prihodkov

$$\frac{\text{čisti dobiček}}{\text{prihodki}}$$

V primeru izgube so kazalniki od i) do l) negativni.

29.34. Temeljni kazalniki dobičkonosnosti

- a) koeficient čiste dobičkonosnosti kapitala

$$\frac{\text{čisti dobiček v poslovnem letu}}{\text{povprečni kapital (brez čistega poslovnega izida proučevanega leta)}}$$

- b) koeficient čiste donosnosti sredstev

$$\frac{\text{vsota čistega dobička in danih obresti v poslovnem letu}}{\text{povprečna sredstva}}$$
- c) koeficient čiste dobičkonosnosti osnovnega kapitala

$$\frac{\text{čisti dobiček v poslovnem letu}}{\text{povprečni osnovni kapital}}$$
- č) koeficient dividendnosti osnovnega kapitala

$$\frac{\text{vsota dividend za poslovno leto}}{\text{povprečni osnovni kapital}}$$
- d) stopnja dividendnosti čistega dobička

$$\frac{\text{vsota dividend za poslovno leto}}{\text{povprečni čisti dobiček}}$$
- e) osnovna čista dobičkonosnost navadne delnice

$$\frac{\text{čisti dobiček za navadne delnice v poslovnem letu}}{\text{povprečno število uveljavljajočih se navadnih delnic}}$$
- f) popravljena čista dobičkonosnost navadne delnice

$$\frac{\text{popravljeni čisti dobiček za navadne delnice v poslovnem letu}}{\text{povprečno število popravljenih uveljavljajočih se navadnih delnic}}$$
- g) dividendnost navadne delnice

$$\frac{\text{vsota dividend za navadne delnice v poslovnem letu}}{\text{povprečno število uveljavljajočih se navadnih delnic}}$$

29.35. Temeljni kazalniki dohodkovnosti

- a) stopnja udeležbe zaposlencev v dohodku

$$\frac{\text{vsota čistih plač (brez všteti dajatev) in drugih deležev zaposlencev}}{\text{vsota dobička, stroškov za plače, vračunanih obresti in vračunanih dajatev – izguba}}$$
- b) stopnja udeležbe financerjev v dohodku

$$\frac{\text{vsota danih obresti in dividend}}{\text{vsota dobička, stroškov za plače, vračunanih obresti in vračunanih dajatev – izguba}}$$
- c) stopnja udeležbe države v dohodku

$$\frac{\text{vračunani davki (skupaj z davki v plačah)}}{\text{vsota dobička, stroškov za plače, vračunanih obresti in vračunanih dajatev – izguba}}$$
- č) stopnja udeležbe podjetja v dohodku

$$\frac{\text{čisti dobiček po odbitku dividend}}{\text{vsota dobička, stroškov za plače, vračunanih obresti in vračunanih dajatev – izguba}}$$
- d) povprečna mesečna kosmata plača povečana za kosmate udeležbe zaposlencev

$$\frac{\text{vsota povprečne vsote mesečnih vračunanih kosmatih plač in drugih kosmatih udeležb zaposlencev}}{\text{povprečno število zaposlencev}}$$

- e)
$$\frac{\text{povprečna mesečna čista plača povečana za čiste udeležbe zaposlencev} \\ \text{vsota povprečne vsote mesečnih vračunanih čistih plač in drugih udeležb} \\ \text{zaposlencev (to je brez dajatev)}}{\text{povprečno število zaposlencev}}$$

29.36. Glede na izhodišče v izkazu finančnega izida se pojavljajo še računovodski kazalniki finančne tokovnosti:

- a) stopnja čiste prejemkovnosti poslovnih prihodkov

$$\frac{\text{prebitek poslovnih prejemkov}}{\text{poslovni prihodki}}$$

- b) koeficient pokritosti nove naložbe s prebitkom poslovnih prejemkov

$$\frac{\text{prebitek poslovnih prejemkov}}{\text{nova naložba}}$$

- c) koeficient pokritosti dolgov s prebitkom poslovnih prejemkov

$$\frac{\text{prebitek poslovnih prejemkov}}{\text{stanje dolgov}}$$

f) Povezovanje delnih spoznanj na podlagi računovodskih kazalnikov

29.37. Računovodski kazalniki se izračunavajo kot predračunski in kot obračunski kazalniki, zato jih je mogoče primerjati. Podjetje izbere za svoje notranje potrebe smeri primerjanja, za zunanje potrebe pa je takšno primerjanje obvezno le, če ga zahteva standard za zunanje poročanje.

29.38. Različne računovodske kazalnike za isto leto je mogoče povezovati s seštevki ali z zmnožki, pri čemer je računovodski kazalnik višjega reda seštevke ali zmnožek računovodskih kazalnikov nižjega reda. Tako je koeficient čiste dobičkonosnosti kapitala mogoče pojasniti kot zmnožek stopnje čistosti dobička in koeficienta dobičkonosnosti kapitala, koeficient čiste razširjene dobičkonosnosti sredstev kot seštevke koeficienta čiste dobičkonosnosti sredstev in koeficienta obrestnosti sredstev, koeficient čiste dobičkonosnosti sredstev kot zmnožek koeficienta čiste dobičkonosnosti kapitala in koeficienta kapitalske pokritosti sredstev, koeficient čiste dobičkonosnosti osnovnega kapitala kot seštevke koeficienta dividendnosti osnovnega kapitala in koeficienta nedividendnosti osnovnega kapitala in tako naprej.

29.39. Podjetje glede na svoje notranje potrebe izbere ureditev povezanih kazalnikov, za zunanje potrebe pa je ureditev povezanih kazalnikov obvezna le, če jo zahteva standard za zunanje poročanje. Vzorec takšne ureditve lahko pripravi Slovenski inštitut za revizijo.

C. Opredelitve ključnih pojmov

29.40. V tem standardu so uporabljeni izrazi iz drugih slovenskih računovodskih standardov ter nekaj izrazov, ki jih je treba razložiti in tako opredeliti ključne pojme.

- a) **Računovodsko proučevanje** se je v preteklosti imenovalo računovodsko analiziranje.
- b) **Odmik** je razlika med primerjano in primerjalno velikostjo izbrane gospodarske kategorije. Na njegovi podlagi se presoja(ta) učinkovitost in/ali uspešnost delovanja.
- c) **Kazalec** je absolutno število, ki napoveduje ali kaže stanje ali nakazuje razvijanje česa; praviloma je računovodski podatek in se razlikuje od kazalnika.
- č) **Kazalnik** je relativno število, dobljeno s primerjavo dveh velikosti; ima spoznavno moč, ki omogoča oblikovati sodbo o poslovanju. Glede na naravo primerjanih velikosti je lahko indeks, koeficient ali stopnja udeležbe.

- d) **Indeks** je relativno število, ki izraža razmerje med istovrstnima velikostma. Pogosto se pomnoži s 100; tako se dobi odstotni indeks.
- e) **Koeficient** je relativno število, ki izraža razmerje med raznovrstnima velikostma, ki pa sta primerljivi. Redko se pomnoži s 100; tako se dobi odstotni koeficient. Praviloma je imenovano število.
- f) **Stopnja udeležbe** je relativno število, ki izraža razmerje med istovrstnima velikostma, od katerih se prva nanaša na del in druga na celoto istega pojava. Najpogosteje se pomnoži s 100; tako se dobi odstotek udeležbe (odstotna stopnja udeležbe).
- g) **Čisti dobiček za navadne delničarje** je čisti dobiček za poslovno leto po odštetu prednostnih dividend.
- h) **Popravljeni čisti dobiček za navadne delničarje** je čisti dobiček za navadne delničarje, spremenjen zaradi zamenjave možnostnih navadnih delnic v navadne delnice; zaradi tega se spremenijo z njimi povezane dividende, obresti in drugi prihodki ali odhodki, nove navadne delnice pa pridobijo pravico do udeležbe v čistem dobičku za navadne delničarje.

Č. Pojasnila

29.41. Razčlenjevanje odnikov je odvisno od omejitev pri delitvi stroškov na stalne in spremenljive; zaradi tega so (glede na okoliščine in izbrano metodiko) pogosto potrebne poenostavitve, ki jih je treba tudi pojasnjevati, da ne bi prihajalo do napačnih razlag. Z uresničenimi cenami je treba razumeti povprečne cene v obdobju, z uresničenim potroškom na enoto poslovnega učinka pa povprečni uresničen potrošek na enoto poslovnega učinka. Obseg dejavnosti je mogoče izraziti s količino poslovnih učinkov, preračunano na pogojne enote, s številom neposrednih izdelovalnih delovnih ur ali kako drugače. Enote poslovnih učinkov je prav tako mogoče razlagati kot pogojne enote, na katere se preračunajo različni poslovni učinki. Podjetje mora pojasniti podrobnosti uporabljene metodike.

29.42. Ker razčlenjevanje odnikov praviloma ni obvezno, ne predstavljamo metodike njihovega izračunavanja. Strokovna literatura, ki predstavlja celovito razvito finančno računovodstvo, stroškovno računovodstvo in poslovodno računovodstvo, predstavlja tudi ustrezno metodiko, ki jo podjetje lahko uporablja prilagojeno svojim potrebam.

29.43. Pri izračunavanju kazalnikov se lahko pojavljata dve napaki: prva je, da se kazalniku pripiše drugačna izrazna moč, kot jo dejansko ima, druga pa, da se pri njegovem izračunu uporabijo napačni podatki. Zato je treba preveriti, ali so podatki oblikovani skladno s slovenskimi računovodskimi standardi in ali so v računovodskih izkazih predstavljeni na ustrezen način. Na primer dejstvo, da so odkupljene lastne delnice prikazane med sredstvi, in ne kot odbitna postavka od osnovnega kapitala, lahko vpliva na izrazno moč kazalnika, ki upošteva takšen podatek.

29.44. Pri nekaterih kazalnikih se primerjajo statično opredeljene kategorije (iz bilance stanja) z dinamično opredeljenimi kategorijami (iz izkaza poslovnega izida). V takšnem primeru se ne smejo preprosto upoštevati statično opredeljene kategorije iz bilance stanja ob koncu leta, temveč je treba izračunavati njihovo povprečno stanje, za kar pa ne zadošča zgolj poznavanje stanja ob začetku in koncu leta. Zgolj končno stanje statično opredeljenih kategorij se sme uporabljati le pri sestavljanju medsebojno povezanih kazalnikov, pri čemer so potrebna posebna pojasnila.

29.45. Pri koeficientih obračanja mora števec vsebovati podatek o zmanjšanju tiste kategorije, katere povprečno stanje je v imenovalcu, vrednostna opredelitev števca pa mora biti čim bližje vrednostni opredelitvi imenovalca. Tako se na primer pri izračunavanju koeficienta obračanja zalog proizvodov s povprečno vrednostjo zalog proizvodov ne smejo primerjati vsi poslovni odhodki, ker te zaloge ne vsebujejo vseh vrst stroškov, ki se pretvarjajo v odhodke. Prav tako je na primer pri izračunavanju koeficienta obračanja zalog materiala izid odvisen od tega, ali so zaloge ovrednotene po metodi zaporednih cen (fifo) ali po metodi obratnozaporednih cen (lifo); če nas zanima fizično gibanje zalog, bi kazalo uporabljati metodo tehtanih povprečnih cen.

Od vseh v tem standardu naštetih kazalnikov je dvomljiv le koeficient obračanja obratnih sredstev; upoštevana rešitev je le najmanj slaba od vseh v strokovni literaturi predlaganih.

29.46. Zaradi poznejše primerjave istih kazalnikov med podjetji je treba poskrbeti, da se izračunavajo po enakih metodah.

29.47. Bilančni dobiček kot pravna kategorija iz zakona o gospodarskih družbah je znesek, o katerem je mogoče odločati na skupščini le iz pravnega zornega kota, ne pa tudi iz gospodarskega in finančnega. Da v podjetju ne bi nastala gospodarska škoda ali da podjetje ne bi zašlo v finančne težave, pa je treba informacijo o tistem, kar je mogoče razdeliti v obliki dividend, oblikovati drugače, odvisno od vezanosti sredstev.

D. Datuma sprejetja in začetka uporabe

29.48. Ta standard je sprejel strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo na svoji seji 21. septembra 2001. Minister za finance je dal soglasje k njemu. Podjetja, ki imajo poslovno leto enako koledarskemu, ga začnejo uporabljati s 1. januarjem 2002, preostala podjetja pa s prvim poslovnim letom, ki se začne po tem datumu. Z uveljavitvijo tega standarda preneha veljati SRS 29 - Računovodsko analiziranje (1993).